

ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

Филология факультеті

А. Байтұрсынұлы атындағы Қазақ тіл білімі кафедрасы

**«Қазақ тілінің лексика-семантикалық курсы» пәні бойынша
қорытынды бақылау бағдарламасы
код LKKYа 1201, ID 101056**

**«БВ02313 – Қолданбалы қазақ тіл білімі»» білім беру бағдарламасы
бакалавриат**

Курс – 1
Семестр – 1
Кредит саны – 6

Алматы 2025

Пән бойынша қорытынды емтихан бағдарламасын филология ғылымдарының кандидаты, аға оқытушы Кенжетеай Күркебаев Құрманбайұлы құрастырды.

Пән бойынша қорытынды емтихан бағдарламасы «6B02313 – Қолданбалы қазақ тіл білімі» білім беру бағдарламасы негізінде әзірленді.

А. Байтұрсынұлы атындағы қазақ тіл білімі кафедрасының отырысында қаралып ұсынылды.
Хаттама №1. 29 тамыз 2025 ж.

Кафедра меңгерушісі

Ә.Ж. Әміров

1. ПӘННІҢ ТАҚЫРЫПТЫҚ БАҒДАРЛАМАСЫ

Пәннің мақсаты	Оқытудан күтілетін нәтижелер (ОН) Пәнді оқыту нәтижесінде білім алушы қабілетті болады	ОН қол жеткізу индикаторлары (ЖИ)
Пәннің мақсаты -	1. Қазақ тілінің лексикалық құрамына негіз болатын тілді қолданушы ұжымдық сананың дүниетанымы, этномәдени болмысы, тарихи жәдігерліктердегі әлем бейнесі, этнопсихологиясы мен ұлттық мәдени коды туралы кешенді ақпарат беріледі. Семасология ілімінің теориялық-методологиялық базасын түсінеді.	1.1 Қазақ тілінің лексика-семантикалық құрамын, сөз қолданысын, байлығын саралайды. 1.2. Семантикалық үшбұрыш теориясының мазмұнын мәнін түсінеді.
	2. Лексикологиядағы сөз мағыналарының номинативтік, лексикалық, грамматикалық, терминдік, контекстік, фразеологиялық байлаулы мағына, синонимдік, оппозициялық, диалектілік, варваризмдік, неологизмдік, вариантты-лық, валенттілік қасиеттерін білім алушыларға игерту көзделеді. Ұғым-Мағына-Сөз триадсының мәнін түсінеді. Сөзге тән белгілерді игереді.	2.1. Тілдік санадағы зат, құбылыс, іс-әрекет атауларына лексикалық, семантикалық талдау жасауды меңгереді. 2.2. Сөз мағынасының түрлеріне лексика-семантикалық сараптама жасауды игереді.
	3. Қазақ тіліндегі лексикалық құрамның құнарлы қабатын құрайтын кірме сөздерге, архаизмдерге, неологизмдерге, диалектизмдерге, терминдерге синонимдерге, омонимдерге, антонимдерге, полисемизмдерге кешенді семантикалық сараптама жасауға қол жеткізеді.	3.1. Өзге тілдердің ықпалымен жасалған кірме сөздердің қазақ тіліне ену және төл сөзіміздей сіңісу себептерін ашады 3.2. Диалектизм сөздердің лексика-семантикалық сипатын айқындайды
	4. Лексикалық мағынаның метафоралық, метонимиялық, синекдохалық қолданыстарын талдау жасалады. Сөз мағынасының құбылмалығын анықтап, жекелеген лексемаларға компоненттік талдау жасайды.	4.1. Поэтикалық сөз қолданысындағы метафораның семантикалық құбылуын игереді. 4.2. 2 Қазақ лексикасының парадигматикалық қатынастарын саралайды. Синонимдердің семантикалық парадигмасын анықтайды Омофондар мен омографтарды саралай алады.
	5. Қазақ тілінің ауыз екі және жазба лексикасы. Сөйлеу тілінің лексикасы. Тұрмыстық лексика, варваризмдер, кітаби лексика, диалектизмдер, бейтарап лексика туралы жазбаша жаттығу жұмыстары жүргізіледі	5.1. Ауызекі сөйлеу тілінің лексика-семантикалық қолданысын анықтайды.
Пререквизиттер		
Постреквизиттер		
Оқу ресурстары	Әдебиет: 1..Болғанбайұлы Ә., Қалиұлы Ғ. Қазақ тілінің лексикологиясы мен	

	фразеологиясы. Алматы, 2008. 2. Кеңесбаев І., Мұсабаев Ғ. Қазіргі қазақ тілі. Лексика, фонетика. Алматы, 1967. 3. Сағындықұлы Б. Құлжанова Б.Р., Қазіргі қазақ тілі. Лексикология. Алматы, 2018. 4. Ордабекова Х.А. Қазақ тілінің лексикологиясы. Алматы, 2014. 5. Оразов М. Қазақ тілінің семантикасы. Алматы, 1988. 6. Айғабылұлы А. Қазақ тілінің лексикологиясы. Алматы, 1995. 7. Смағұлова Г. Фразеологизмдердің семантикалық категориялары. Алматы, 2009. 8. Ахметов Ә. Түркі тілдеріндегі табу мен эвфемизмдер. Алматы: Ғылым, 1995. 9. Болғанбаев Ә. Қазақ тіліндегі синонимдер. Алматы, 1970. 10. Құрманбайұлы Ш. Қазақ лексикасының терминденуі. Алматы: Ғылым, 1998. 11. Қазіргі қазақ тілі. Жаттығулар жинағы. Алматы, 1997. 12. Қазіргі қазақ тілі. Лабораториялық жұмыстар. Алматы, 1992 Интернет-ресурстар 1. http://elibrary.kaznu.kz/ru 2. MOOC/видеодәрістер және т.б. 3. http:// Kaz. Terminkom.
--	---

Негізгі тақырыптар:

1. Қазіргі қазақ лексикологиясының зерттелуі. Қазақ тілі лексикологиясының ғылыми бастаулары. Қазақ лексикологиясының XX ғасырдың екінші жартысында зерттелуі.
2. Лексикология пәні, мақсаты. Зерттеу нысаны. Лексикологияның тіл білімінің өзге салаларымен байланысы. Семасиология, ономасиология, ономастика, фразеология, лексикография, стилистика, тарихи лексикология, этимологиямен сабақтастығы.
3. Ұғым және мағына. Сөз және мағына. Ұғымның категориялары. Түйсік. Қабылдау. Елестету. Ойлау. Сөзге тән белгілер. Сөздің анықтамасы. Сөз тілдің негізгі элементі. “Сөз” деген ұғымға беріліп жүрген әр түрлі ғылыми анықтамалар.
4. Семасиологиядағы лексика-семантикалық жүйе. Қазақ лексикасының семасиологиялық сипаты. Сөз мағынасы құрылымының ірі және ұсақ бөлшектері. Семалардың түрлері. Сөз мағыналарының түрлері. Лексикалық мағына мен грамматикалық мағына.
5. Сөз мағынасының түрлері. Еркін мағына, фразеологиялық байлаулы мағына, синтаксистік шарты мағына, терминдік мағына, түпкі мағына, туынды мағына, деректі мағына, дерексіз мағына, бейтарап мағына, эмоциялық-экспрессивтік мағына, контекстік-стилистикалық мағына, поэтикалық мағына.
6. Сөз мағынасының тарылуы және кеңеюі. Сөз мағынасының метафоралық қызметі. Метафораның түрлері. Сөз мағынасының метонимиялық қызметі. Сөз мағынасының синекдокалық қызметі.
7. Қазақ лексикасының парадигматикалық қатынастары. Сөздің көпмағыналылығы және омонимдер. Сөздің көпмағыналылығы мен омонимдердің байланысы. Омонимдердің түрлері. Омонимдердің жасалуы. Омофондар және омографтар.
8. Қазақ лексикасының парадигматикалық қатынастары. Қазақ тіліндегі синонимдер жүйесі. Синонимдердің түрлері. Синонимдердің жасалуы. Доминант. Сөз варианттары олардың синонимдерге қатыстылығы. Фонетикалық, лексикалық, грамматикалық сөз варианттары.
9. Қазақ лексикасының құрамы. Қазақ тілінің сөздік құрамы мен сөздік қоры. Түркі тілдеріне ортақ сөздер. Кірме сөздер. Араб-парсы тілінен енген сөздер. Монғол тілінен енген сөздер. Орыс және шет тілінен енген сөздер. Кірме сөздердің игерілуі.
10. Қазақ тіліндегі диалектизм сөздер. Батыс, Оңтүстік, Солтүстік Шығыс жергілікті тіл ерекшеліктері. Қазақ тіліндегі диалектизмдердің тақырыптық және семантикалық ерекшеліктері. Арнаулы лексика: терминдік лексика және кәсіби сөздер. Терминдердің жасалу жолдары. Терминнің анықтамасы және мағынасы. Жаңа терминдердің игерілуі.

2. ҚОРЫТЫНДЫ БАҚЫЛАУ ТАПСЫРМАСЫН ОРЫНДАУ ЖӨНІНДЕГІ ӘДІСТЕМЕЛІК НҰСҚАУЛАР, СТАНДАРТТЫ ЖАЗБАША OFFLINE

2.1. Емтихан формасы: Стандартты жазбаша offline. Платформа: Univer АЖ

2.2. Жазбаша емтиханның мақсаты: пәнді зерделеу кезінде меңгерілген оқу нәтижелерін, дағдылар мен құзыреттерді, өз ойларын жазбаша нысанда қисынды баяндай білуін, өз көзқарасын дәлелді дәлелдеуді көрсету.

2.3. Тапсырманы орындаудан күтілетін нәтижелер:

Жазбаша емтиханның бір билеті оқытылған курс бойынша оқу нәтижелерін анықтайтын және төменде сипатталған критерийлер бойынша бағаланатын 3 сұрақтан тұрады:

1-сұрақ - Курс теориясы мен тұжырымдамасын білу; баяндаудың қисындылығы. Курс мазмұнында баяндалатын теориялық ережелерді түсіну және мысалдармен растау.

2-сұрақ. Таңдаулы әдістеме мен технологияны жазбаша практикалық тапсырмаларға қолдану. Практикалық тапсырмада берілген негізгі мәселені ашу және шешу.

3-сұрақ - Ұсынылған практикалық тапсырмаға таңдалған әдістеменің қолданылуын бағалау және жазбаша сыни талдау. Жеке практикадан алынған нәтиженің негіздемесі.

2.4. Емтихан өткізу рәсімі.

2.4.1. Стандартты жазбаша offline емтихан бекітілген кестеге сәйкес өткізіледі.

2.4.2. Жазбаша offline емтихан басталғанға дейін 15 минут бұрын кезекші оқытушы білім алушылардың жеке куәлігі бойынша жеке басын тексеруді жүзеге асырады, білім алушыларды келу парағында көрсетілген отырғызу орындарына отырғызады.

2.4.3. Жазбаша offline емтиханға студент орнына басқа адам келген жағдайда кезекші оқытушы осы Қағидаларды бұзғаны туралы тиісті акт жасайды.

2.4.4. Кешіккен білім алушылар емтиханға жіберілмейді.

2.4.5. Емтихан кезінде кезекші оқытушы білім алушылардың бекітілген нұсқаулыққа сәйкес мінез-құлық ережелерін сақтауын бақылауды жүзеге асырады.

2.4.6. Емтиханға бөлінген уақыт аяқталғаннан кейін кезекші оқытушы:

1) емтихан жұмыстарын жинайды;

2) әр жұмысқа жұмыс жазудың аяқталу белгісін жауап парақтарында - X литерін қояды;

3) жауап парақтарын келу парақтарымен бірге деканат маманына шифрлауға ұсынады.

2.4.7. Шифрлау үшін жұмыстарды ұсыну кешіктірілген жағдайда тиісті акт жасалады.

2.4.8. Емтиханда білім алушыларға өздерімен бірге шпаргалкаларды, ұялы телефондарды, смарт-сағаттарды және қосалқы ақпаратқа рұқсатсыз қол жеткізу үшін пайдаланылуы мүмкін басқа да техникалық және өзге де құралдарды пайдалануға тыйым салынады. Басқа білім алушылармен және бөгде адамдармен сөйлесуге, жауаптарға аты-жөнін немесе өзге де сәйкестендіру жазбаларын жазуға тыйым салынады.

2.4.9. Егер білім алушы емтиханға келіп, билет бойынша жауап беруден бас тартса, емтихан тапсыру «F» бағасы ретінде бағаланады.

2.4.10. Дәлелді себеп болмаған жағдайда емтиханға келмеу «F» бағасы ретінде бағаланады.

2.4.11. Білім алушы осы тармақтардың біреуін немесе бірнешеуін бұзған жағдайда емтихан жұмысын жою актісі (бұдан әрі - Акт) толтырылады, пән үшін «F» («қанағаттанарлықсыз») бағасы қойылады.

2.4.12. Емтиханда осы Ережені қайталап бұзғаны үшін білім алушы Әдеп жөніндегі факультет кеңесінің қарауына ұсынылады.

2.4.13. Пән бойынша қорытынды баға емтихан өткізілгеннен кейін 1 ай ішінде, оқушы қашықтықтан білім беру технологияларын және/немесе емтиханда мінез-құлық ережелерін қолдана отырып қорытынды бақылау жүргізу үшін нұсқаулықтарды бұзғаны анықталған жағдайда: шпаргалкаларды, ұялы телефондарды пайдалану, келіссөздер жүргізу және т.б. Актіні толтыра отырып, бақылау бейнекамераларынан жазбалар негізінде жойылуы мүмкін. Актінің күші жойылуға және апелляцияға жатпайды.

2.4.14. Емтихандардағы барлық тәртіп бұзушылықтар білім алушының транскриптіне енгізіледі.

3. БАҒАЛАУ САЯСАТЫ

ҚОРЫТЫНДЫ БАҚЫЛАУДЫ КРИТЕРИАЛДЫ БАҒАЛАУ РУБРИКАТОРЫ

Пән: «Қазақ тілінің лексика-семантикалық курсы»

Форма: Стандартты жазбаша оффлайн

Платформа: Univer АЖ

№	Критерий/ балл	Дескрипторлар				
		Өте жақсы	Жақсы	Қанағаттанарлық	Қанағаттанарлықсыз	
		90–100% (27-30 балл)	70–89% (21-26 балл)	50–69% (15-20 балл)	25–49% (8-14)	0–24% (0-7 балл)
1 сұрақ 30 балл	Курс теориясы мен тұжырымдамаларын білу және түсіну	«Өте жақсы» деген баға сұрақтың жан-жақты түсіндірмесі, әрбір қорытынды мен мәлімдеме үшін егжей-тегжейлі дәлелі бар, логикалық түрде құрастырылған және әзірленген тақырыптардан мысалдармен расталған жауап үшін қойылады.	«Жақсы» деген баға сұрақтың толық, бірақ толық емес қамтылуын, негізгі ережелердің қысқартылған аргументтерін қамтитын және материалды беру логикасы мен реттілігін бұзуға мүмкіндік беретін жауапқа қойылады. Жауапта стильдік қателер мен терминдерді дұрыс қолданбауы кедергі келтірмейді.	«Қанағаттанарлық» бағасы билетте ұсынылған сұрақтарды толық қамтымаған, негізгі ойларды үстірт дәлелдейтін, баяндаудағы композициялық теңгерімсіздіктерге, материалды баяндау логикасы мен реттілігін бұзуға жол берген жауапқа қойылады. Әзірленген жазбаларынан мысалдармен теориялық ойлары көрсетілмейді.	Қойылған сұрақтарды дұрыс қамтымау, қате дәлелдеу, фактілік және сөздік қателер, дұрыс емес қорытындыны болжау.	Негізгі ұғымдарды, теорияларды білмеу...; Қорытынды бақылауды өткізу ережесін бұзу.

2 сұрақ 30 балл	Таңдалған әдістеме мен технологияны нақты практикалық тапсырмаларға қолдану	Оқу тапсырмасын толық орындау, қойылған сұраққа егжей-тегжейлі, дәлелді жауап беру, содан кейін курстың практикалық мәселелерін шешу;	Оқу тапсырмасын ішінара орындау, толық емес, курстың практикалық мәселелерін толық шешпей қойылған сұраққа дәлелді жауап беру; курс бойынша ғылыми тіл нормаларын сауатсыз пайдалану;	Материал фрагменттелген, логикалық дәйектілікті бұза отырып, нақты және семантикалық дәлсіздіктерге жол беріледі, курстың теориялық білімі үстірт қолданылады.	Тапсырманы шешудің ұтымсыз әдісі немесе жеткілікті ойластырылмаған жауап жоспары; тапсырмаларды шеше алмау, тапсырмаларды жалпы түрде орындау; нормадан асатын қателіктер мен кемшіліктердің болуы.	Тапсырмаларды шешу үшін білімді, алгоритмдерді қолдана алмау; қорытынды және нәтиже жасай алмау. Қорытынды бақылау жүргізу қағидаларын бұзу.
№ 3 сұрақ 40 балл	Таңдалған әдістеменің ұсынылған практикалық тапсырмаға қолданылуын бағалау және талдау, алынған нәтиженің негіздемесі	Ғылыми ұстанымды және қолданылған әдістеме мен технологияны дәйекті, қисынды және дұрыс негіздеу, сауаттылық, ғылыми тіл нормаларын сақтау, жалпы дұрыс тұжырымдарға әсер етпейтін материалды ұсынуда 1-2 дәлсіздікке жол беріледі (+графикалық деректер арқылы негіздеу нәтижелерін визуализациялау).	Тұжырымдамалық материалды пайдалануда 3-4 дәлсіздікке, жалпылау мен тұжырымдардағы кішігірім қателіктерге жол беріледі, бұл тапсырманың жақсы жалпы деңгейіне әсер етпейді.	Негізделген ғылыми ережелердің қолданылуы туралы тұжырымдар нақты емес және нәтижесіз, стилистикалық және грамматикалық қателіктер бар, сонымен қатар практикалық шешімнің нәтижелерін өңдеуде дәлдік жоқ	Тапсырма өрескел қателіктермен орындалды, сұрақтарға жауаптар толық емес, тұжырымдамалық материалдар мен дәлелдер нашар пайдаланылды.	Тапсырма орындалмады, қойылған сұрақтарға жауаптар жоқ, талдау материалдары мен құралдары пайдаланылмады. Қорытынды бақылау жүргізу қағидаларын бұзу.

Қорытынды бағаны есептеу формуласы:

Қорытынды баға (ҚБ) = (% 1 +% 2 +% 3 +% 4 +% 5 +% 6) / К, мұнда % - критерий бойынша тапсырманың орындалу деңгейі,
К - критерийлердің жалпы саны.

Қорытынды балды есептеу мысалы

№	Балл	«Өте жақсы»	«Жақсы»	«Қанағаттанарлық»	«Қанағаттанарлықсыз»	
		90-100 %	70-89 %	50-69 %	25-49 %	0-24 %
	Критерий					
1.	Критерий 1	100				
2.	Критерий 2		75			
3.	Критерий 3			60		
4.	Критерий 4				45	
5.	Критерий 5	100				
6.	Критерий 6				49	
	Қорытынды %	200	75	60	94	200+ 75 + 60 + 94 = 429 429 / 6 критерии = 71,5 Қорытынды балл в % = 72

Есептеу кезінде алынған пайызды негізге ала отырып, бағалауды бағалау шкаласымен салыстыра аламыз.

72 балл бағалау шкаласына сәйкес «Жақсы» санатына сәйкес келетін 70 балдан 89 балға дейінгі ауқымда болады.

Осылайша, осы есептеу кезінде емтихан балдық-рейтингтік әріптік бағалау жүйесіне сәйкес 72 «Жақсы» балға бағаланатын болады.

Білім алушылардың оқу жетістіктерін оларды бағалау мен бағалаудың дәстүрлі шкаласына ауыстыра отырып есепке алу.

Оқыту және білім беру сапасы бойынша
Академиялық комитет төрағасы

А. Байтұрсынұлы атындағы
Қазақ тіл білімі кафедрасының
меңгерушісі

Дәріскер

Ж.А. Сарсенбай

Ә.Ж. Әміров

К.Қ. Күркебаев